

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо
відповідальності за викрадення, несанкціоновані відбір і розподіл
природного газу та електричної енергії»
(далі – Законопроект)

1. Мета

Законопроект розроблено з метою запровадження кримінальної відповідальності за викрадення, несанкціоновані відбір і розподіл природного газу та уточнення норм щодо викрадення електричної енергії.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Законопроект розроблено на виконання підпункту «в» підпункту 2 пункту 1 рішення Ради національної безпеки і оборони України від 07.11.2023 «Щодо додаткових заходів із посилення стійкості функціонування енергетичної системи та підготовки національної економіки до роботи в осінньо-зимовий період 2023/24 року», введеного в дію Указом Президента України від 07.11.2023 № 737 (далі – Рішення РНБОУ).

Зазначене завдання передбачає внесення на розгляд Верховної Ради України законопроекту щодо внесення змін до Кримінального кодексу України стосовно запровадження кримінальної відповідальності за несанкціонований відбір газу операторами газорозподільних систем та промисловими споживачами для недопущення здійснення суб'єктами ринку природного газу несанкціонованих відборів природного газу з газотранспортної системи України та забезпечити супроводження Законопроекту до прийняття.

Частиною першою статті 20 Закону України «Про ринок природного газу» зокрема визначено, що оператор газотранспортної системи на виключних засадах відповідає за надійну та безпечну експлуатацію газотранспортної системи з метою задоволення очікуваного попиту суб'єктів ринку природного газу на послуги транспортування природного газу.

Будь-які дії, спрямовані на несанкціонований відбір природного газу з магістральних газопроводів, загрожують безпеці функціонування газотранспортної системи, спричиняють порушення технологічних процесів функціонування ГТС, призводять до порушення газопостачання на стратегічно важливі (у тому числі військові) об'єкти, підприємства, соціальні заклади, призводять до порушення виконання міжнародних транзитних зобов'язань України.

У процесі розроблення Законопроекту було проведено низку нарад зі стейкхолдерами, за результатами яких було вирішено також внести зміни до Кримінального кодексу України в частині уточнення відповідальності за крадіжки електроенергії, з урахуванням важливості ефективного функціонування ринку електричної енергії, особливо в сучасних умовах.

На сьогодні сфера енергетики України характеризується вкрай високим рівнем витрат електричної енергії при її розподілі та передачі електричними мережами (по деяким операторам систем розподілу до 20%). Такий високий рівень витрат пов'язаний, в тому числі з нетехнічними витратами, які виникають від систематичних розкрадань електроенергії. За підрахунками АТ «Українські розподільні мережі», рівень нетехнічних витрат електроенергії в Україні становить від 2% до 4%. Довідково: орієнтовно 1% витрат в абсолютній величині це 1,34 млрд кВт*год, або 5,36 млрд грн, за цінами 2023 року.

Аналогічна ситуація склалася на ринку природного газу. З моменту запровадження поняття несанкціонованого відбору газу та плати за несанкціонований відбір (01.02.2023) по 31.08.2023 з ГТС було несанкціоновано відібрано 18,114 млн куб м газу (з яких 0,353 млн куб м газу - несанкціонований розподіл газу) на загальну суму 413,358 млн грн.

Однією з причин поширення та збільшення випадків крадіжок різних енергоресурсів є неспівмірність наслідків з покаранням, яке може бути застосоване до зловмисників. До прикладу, на сьогодні нижня гранична величина розміру шкоди, із завданням якої настає кримінальна відповідальність за викрадення електроенергії, у гривневому еквіваленті складає 134,2 тис грн, що значно перевищує відповідне порогове значення для притягнення до кримінальної відповідальності за крадіжку будь якого іншого чужого майна (268,40 грн – максимальна сума дрібного викрадення відповідно до ст 51 Кодексу України про адміністративні правопорушення, при перевищенні якої настає кримінальна відповідальність).

Крім того, на ринках природного газу та електричної енергії існують проблеми як безпосередньо з крадіжками газу та електричної енергії, так і з виготовленням та використанням пристроїв та/або засобів, що спотворюють (блокують) роботу приладів обліку.

Запобігти незаконному використанню ресурсів допоможе запровадження кримінальної відповідальності за використання пристроїв, що знижують показники лічильників.

3. Основні положення проєкту акта

Законопроєктом передбачається внесення змін до Кримінального кодексу України в частині:

запровадження кримінальної відповідальності за викрадення, несанкціоновані відбір і розподіл природного газу (для населення та суб'єктів господарювання);

уточнення норм щодо викрадення електричної енергії;

запровадження відповідальності за виготовлення, збут або використання пристроїв та/або засобів, що спотворюють (блокують) роботу приладів обліку з метою розкрадання природного газу та електричної енергії (крім побутових споживачів).

4. Правові аспекти

У цій сфері суспільних відносин діють такі нормативно-правові акти:

Кримінальний кодекс України;
 Закон України «Про ринок природного газу»;
 Закон України «Про ринок електричної енергії»;
 Закон України «Про нафту і газ»;
 Закон України «Про природні монополії»;
 Закон України «Про трубопровідний транспорт»;
 Закон України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу»;
 Кодекс газотранспортної системи, затверджений постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2493, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1378/27823;

Кодекс газорозподільних систем, затверджений постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1379/27824.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація Законопроєкту не потребує витрат з державного та/або місцевих бюджетів.

Водночас, реалізація Законопроєкту сприятиме поповненню бюджету за рахунок введення фінансових санкцій за відповідні кримінальні правопорушення.

6. Позиція заінтересованих сторін

Законопроєкт не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, соціально-трудоваї сфери, прав осіб з інвалідністю, функціонування і застосування української мови як державної, сфери наукової та науково-технічної діяльності.

7. Оцінка відповідності

У Законопроєкті відсутні положення, що:
 стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції;
 стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод;
 порушують принципи забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
 можуть містити ризики щодо вчинення корупційних правопорушень;
 містять ознаки дискримінації.

Законопроєкт буде надіслано до Національного агентства з питань запобігання корупції для визначення необхідності проведення антикорупційної експертизи.

8. Прогноз результатів

Прийняття Законопроєкту сприятиме запобіганню кримінальним правопорушенням на ринках природного газу та електричної енергії, забезпеченню дисципліни споживання та безпеки транспортування і розподілу електричної енергії та природного газу.

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
1. Держава	позитивний	Держава отримає додаткові інструменти для захисту ресурсів на ринках природного газу та електричної енергії. Крім того, введення фінансових санкцій за відповідні кримінальні правопорушення сприятиме наповненню Державного бюджету.
2. Учасники ринку природного газу та електроенергії	позитивний	Суб'єкти господарювання працюватимуть на прозорих з чітко визначеними правилами гри ринках, що підвищить надійність та безпечність експлуатації газотранспортної системи та об'єднаної енергетичної системи України.
3. Населення	позитивний	Громадяни споживатимуть природний газ та електричну енергію з усвідомленням невідворотності покарання у разі порушення законодавства.

Міністр енергетики України
« » 2024 року

Герман ГАЛУЩЕНКО